

նոց տուրքերովը դարմանելու. որպէս զի վանականքն այլ իբրև հաւատարիմ պահապանք սրբազան հայրենի գերեզմանաց և յիշատակաց՝ աղօթեն վասն հեռաւորաց և մերձաւորաց, վասն հանգուցելոց և հանգիստ փնտռող պանդրիւ տելոց¹:

Այս նոր օրինակ գաղթը և մանաւանդ անոր պատճառն՝ կ'երևի թէ մեծապէս ազդեցին Սենեքերիմայ թագակցաց, որոց գլխաւորն էր Շահնշահն Հայոց Յովհաննէս-Սմբատ՝ թագաւորն Բագրատունեաց. որ՝ երբ նոյն գաղթին տարին Վասիլ կայսր երկրորդ անգամ եկաւ 'ի Հայաստան, ընդառաջ անոր զրկեց զկաթուղիկոսն Պետրոս, և ասոր ձեռքով գաղտ կտակ ընել տուաւ՝ յետ մահուան կայսր թողլու իր թագաւորական քաղաքը՝ Անի, և բոլոր իր վիճակը. զոր և կատարեց ու կնքեց կաթողիկոսը: Հետեանքն յայտնի է... յետ 23 տարւոյ (1045) Սմբատայ տարաբաղդ յաջորդն՝ եղբորորդին Գագիկ՝ ստիպուեցաւ թողլու իր թագաւորաբնակ աշխարհը, և Սենեքերիմեանց սահմաններուն քովերը պանդխտութեան տեղ առնուլ: Ոչ յետ շատ ժամանակի իր անուանակից Վանանդայ թագաւորն այլ նոյնպէս ըրաւ. թողուց Յունաց զկարս և առաւ երկիր մը մէկալոնց մօտ: Քիչ ատենէն ուրիշ թագաւորացունք և մեծամեծ իշխաններ այլ, ինչուան արեւելեան Արցախոյ և հարաւային Սասնոյ ամուր երկիրներէն գաղթական եկան, վերոյիշեալ թագաւորաց սահմաններուն հարաւակողմը, փոխգիւղ և կիւղիկիոյ տաւրոսական լեռանց մէջ իրենց նոր հայրենեաց բոյնը հաստատելու, շատ դժուարութեամբ և աշխատանք. սակայն այս ետքիններս՝ իշխանազունք և սոսկականք՝ աւելի բաղդաւոր եղան. վասն զի, թէ և ջանքով,

սակայն կոխած տեղերնին հաստատ բռնեցին և տիրացան. մինչդեռ երեք թագաւորն այլ իրենց սերունդներովն՝ զրեթէ հազիւ 50 կամ 60 տարի երկնալով՝ անհետացան, թէ իրենց և Յունաց հակառակութեամբն, և թէ զիրենք իրենց հայրենիքէն նետահալած ընող բարբարոսաց՝ այն նոր հայրենեաց երկիրներուն այլ տիրելով կամ անհանգիստ ընելովն...:

Հիմայ այս աշխարհավրդով նետողաց հետամուտ ըլլանք պատմական անվախ քննութեամբ. թողլով այսօր մեր անոնցմէ նետահարեալ հայրենեաց փառազուրկ իշխանաց հետոց և նշխարաց վրայ՝ արտասուախառն աչք ածելը: Եւ եթէ այս ցաւառիթ տեսարանէս աւելի ցանկալի մը չէ անոնց չարեաց առիթը քննելն այլ, սակայն պատմական տեսութեան մէջ մեծ և կարևոր դէպք է նետողաց արշաւանքն, որ ոչ միայն մեր աշխարհը այլ և ուրիշ շատ աշխարհաց յեղափոխութիւն բերաւ. թերեւ ինչուան այս օրս այլ կարևոր կամ գլխաւոր կերպարանք մը կու տայ քաղաքավարութեան ազգաց արեւելից, մասամբ իմն նաև արեւմտեայց:

Հ. Ղ. Մ. ԱԼԻՇԱՆ

Մանկութիւնը՝ ունկնդրութիւն կը պահանջէ. երիտասարդութիւնը՝ զգուշաւոր չափաւորութիւն. իսկ ծերութիւնը՝ կատարեալ խոհմոլութիւն:

Անհնազանդ տղայ՝ կործանումն է ընտանեաց. հասակին հետ կ'աճին կրքերն ալ. ծնողք, աչք ունեցէք վրանին, ընդունայն տեղ կ'ափսոսաք ետքէն:

Երիտասարդի մը խիղճն ու պատիւը երբոր չսանձեր զինքը՝ ո՛վ անոր բուռն կրիցը կրնայ չափ դնել. իրեն անյադ փափագներուն դիմաց պզտիկ է աշխարհս:

Պատկառելի է ծերութիւնը. իրեն դողդըղացող հասակը՝ իրեն ճերմակ ալիքը՝ շատ իսկ ազդարար են իրեն:

¹ Յայտնաւորք յունիս ամսոյ մէկին նշանակեն այս գիպուածներս, որոց մէկն միայն այս օր հանգիպած է. այսինքն կամ՝ նետողաց պատերազմն (որ հաւանաբոյն թուի), կամ Սենեքերիմայ գաղթելու օրն, իր երկրէն ելանէն, կամ Սեբաստիա մոնէն: